

Konsultacije s lokalnom zajednicom

Zvornik, BiH
18. jul 2007.

Konsultacije su organizovali Udruženje Anima 2005. (BiH) i Udruženje porodica zarobljenih i nestalih općine Zvornik (BiH). Skupu je prisustvovalo 22 učesnika i to su bili predstavnici udruženja žrtava, porodica palih boraca i veterana, nevladinih organizacija, mjesnih zajednica, vjerskih institucija i medija. U konsultacijama su uzeli učešće predstavnici Ureda Visokog predstavnika u BiH, Organizacije za evropsku sigurnost i saradnju (OESS), i Međunarodnog centra za tranzicijsku pravdu. Uvodničari su bili Mevludin Lupić (Udruženja porodica zarobljenih i nestalih općine Zvornik, BiH), Branko Todorović (Helsinški odbor za ljudska prava u RS, BiH) i Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija), dok je skup moderirao Vehid Šehić (Forum građana Tuzle, BiH).

Predlozi, mišljenja i preporuke učesnika:

Članovi REKOM trebaju biti stručne i moralne osobe koje imaju povjerenje javnosti. Civilno društvo mora imati odlučujuću ulogu u definiranju kriterija za izbor članova REKOM, kao i u izboru njegovih članova.

Osobe koje budu birane u komisiju treba da imaju nepodijeljenu podršku društva, jedan ugled u društvu i da su prihvaćene od šire javnosti. (Branko Todorović, Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Komisija mora biti sastavljena od moralno-kredibilnih ljudi, stručnih, koji mogu na pravilan način tumačiti utvrđene i verificirane činjenice. Zašto? Pa mi živimo u društvu totalno politiziranom gdje političke i vjerske elite uglavnom manipulišu našim mišljenjem, našim osjećanjima. (Amir Kulaglič iz Srebrenice, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Bitno je da tu rade stručnjaci, mladi ljudi i moralni ljudi (Zekerijah Hadžić, Asocijacija studenata Srebrenice, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Komisija mora biti neovisna od onih koji ih formiraju. I civilno društvo u regiji mora imati značajan uticaj u definiranju kriterija, ali i izboru tih ljudi. Ako ostavimo to vladama pod navodnicima da oni biraju svoje poslušnike, bojim se da nećemo doći do onoga što hoćemo. (Amir Kulaglič iz Srebrenice, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Vrlo je važno omogućiti počiniocima da javno govore o zločinima koje su počinili kako bi javnost dobila priliku da sazna činjenice o počinjenim zločinima.

Sada isto možemo postaviti i pitanje kako bi u Bosni i Hercegovini bilo prihvaćeno da neki od počinitelaca zločina, recimo, govore javno u toj komisiji i da to mediji prenesu i da to žrtve gledaju i tako dalje (...) Mnogi bi rekli da je zapravo to (...) dobra prilika da neko od tih počinitelaca javno govori o onome što je počinio i u čemu je učestvovao. (Branko Todorović, Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Javna slušanja žrtava i svjedoka su nam potrebna, jer mogu doprinijeti izgradnji solidarnosti sa žrtvama, koje danas nema.

Nekada ta javna govorenja [žrtava i svedoka] svakako mogu da, prije svega, pobude solidarnost u društvu, koju mi danas u Bosni i Hercegovini, nažalost, nemamo. (Branko Todorović, Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Potreban je aktivniji rad organizacija civilnog društva, kako bi došlo do formiranja komisije. Kada dođe do njenog formiranja, organizacije civilnog društva trebaju vršiti monitoring rada komisije.

Ja mislim da ovakvi skupovi, djelovanje ovakvih nevladinih organizacija i raznih organizacija, da bi moglo pomoći i olakšati proces osnivanja ove komisije. (Zekerijah Hadžić, Asocijacija studenata Srebrenice, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Sve države treba da postaknu i da stoje iza te komisije (...) Nevladin sektor iz svih tih država na neki način biće kontrolor rada te institucije, formirane od strane država. (Zorana Petković, Radio Osvit, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Postoji dilema da li počinioci zbog saradnje sa komisijom trebaju biti amnestirani ili da im se samo ublaži kazna.

Ja sam tog mišljenja da bilo kakvu informaciju, ko god dao, da nije za oslobođenje od kazne (...) Svrha kazne jest preventivno djelovanje da se takvo nešto u budućnosti, da se tako nešto ne bi činilo. (Zekerijah Hadžić, Asocijacija studenata Srebrenice, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Mislim da je dobar primjer (...) da govore i žrtve, ali isto tako trebaju govoriti i počinitelji. O samoj mjeri koliko će eventualno amnestirani počinitelji biti, to je stvar, hajde da kažem, procjene struke (...) ne mora značiti da i sama priznanja krivice daju punu amnestiju. (Mustafa Muharemović, Medžlis Islamske zajednice u Zvorniku, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Obzirom da još uvijek nisam našao najveći dio mojih poginulih ja sam ipak sklon da se pred ovom regionalnom komisijom pojave izvršioci pod uslovom da mogu dati određene informacije o masovnim grobnicama, pojedincima i tako dalje. (...) Meni je 50 godina. Ja

nemam još puno vremena možda čekati. Možda u Srebrenici mnoge majke koje su izgubile djecu i muževe, nemaju vremena čekati. Zato i jesam da im se da šansa. Da li će biti amnestirani ili neće, da li će biti ublažavanja odgovornosti, to je stvar procjene komisije. (Amir Kulagić iz Srebrenice, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Mandat komisije treba obuhvatiti ulogu medija u pripremi oružanog sukoba.

Mislim da bi trebalo oslikati i ulogu medija u pripremi ratno-huškačke propagandne mašinerije u periodu pripreme rata (...) sigurno bi i taj segment trebala ova komisija, po mome ličnom mišljenju, obuhvatiti, u generiranju nacionalizama kod svih strana. (Samir Palić, Mjesna zajednica Kula Grad u Zvorniku, BiH, Konsultacije s lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Potrebno je da se komisija bavi uzrocima rata, naročito ulogom JNA i međunarodne zajednice.

Mišljenja sam da bi trebalo oslikati i odgovornost i ulogu vojnog rukovodstva, odnosno general-štaba bivše SFRJ (...) Oružjem JNA napravljeni su ti zločini. Dalje, također i uloga međunarodne zajednice bi trebala u tom periodu, znači, kakva je bila (...) posebno na dešavanja na prostoru Bosne i Hercegovine, kada je jednom golorukom narodu nametnut embargo na naoružanje dok su sve ostale strane imale tu mogućnost. (Samir Palić, Mjesna zajednica Kula Grad u Zvorniku, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Komisija se treba baviti rješavanjem pitanja nestalih. Da bi se riješilo pitanje nestalih, potrebno je obezbijediti saradnju svih nivoa vlasti, naročito općina, vojske i policije.

Pozdravljam svaku inicijativu koja bi unaprijedila ove naše probleme, prvenstveno proces traženja nestalih. (Radomirka Duvnjak, Odbor za traženje nestalih, Opštinska organizacija porodica palih boraca u Vlasenici, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, porodica palih boraca i veterana i drugim organizacijama civilnog društva, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Još uvijek tragamo za 500 osoba sa područja općine Zvornik, znači, za lokalitetima masovnih grobnica. To je najveći razlog zbog kojeg smo mi [Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica općine Zvornik] potpisali ovu izjavu o pristupanju Koaliciji za REKOM. (Mevludin Lupić, Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica općine Zvornik, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Žalosno je da, evo, 14 godina nakon završetka rata imamo toliki broj nestalih (...) Mislim da svaka žrtva zaslužuje da ima svoj identitet i da ima svoje obilježje, odnosno da se na dostojanstven način pokopa i sahrani (...) Sigurno da lokalne zajednice na čijim prostorima su izvršene egzekucije žrtava, da bi trebali znati gdje su te žrtve i pokopane. Tako da ova komisija, po mom dubokom mišljenju bi trebala vršiti pritisak prema

lokalnim zajednicama u procesu traženja nestalih osoba kako bivšim vojnim rukovodstvima tako i civilnim. (Samir Palić, Mjesna zajednica Kula Grad u Zvorniku, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Komisija treba napraviti popis i žrtava i počinitelaca.

Slazem se (...) da bi ova komisija trebala imenovati počinioce ratnih zločina jer, ipak ... Ako imenujemo žrtve neka nasuprot toga imaju i oni koji su počinili te ratne zločine bez obzira iz kojeg naroda dolaze. (Samir Palić, Mjesna zajednica Kula Grad u Zvorniku, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Potrebno je napraviti partnerstvo s medijima kako bi se obezbijedilo da javnost dobije informacije o ratnim zločinima. Mediji trebaju dati više prostora za pozitivne primjere.

Mislim da tu treba jedna zaista ozbiljna reforma i pomoci, a to je da mediji daju više prostora ne samo žrtvama, nego isto tako da daju više prostora plemenitim stvarima koje se dešavaju i koje su se dešavale u našoj bliskoj i daljoj prošlosti (...) Mi smo čuli maloprije o ulozi medija u pripremi rata. To je nesumljiva jedna stvar koju treba istražiti, ali, isto tako, treba natovariti ulogu medijima za ozdravljenje ukupnog društva. (Mustafa Muharemović, Medžlis Islamske zajednice u Zvorniku, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Ovdje smo danas u više navrata čuli [pozivanje na] medije i ja se slažem s tim, da su mediji ti koji mogu pomoći u utvrđivanju činjeničnog stanja. (Hiba Ramić, Fondacija Mezarje, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

REKOM treba imati mandat da ispituje ulogu i pojedinaca i institucija.

Čime će se baviti ova komisija, da li pojedincima, da li institucijama? Mislim da je prvenstveno bitno da se bavi institucijama što će dovesti i do pojedinaca koji su činili takve stvari. (Zekerijah Hadžić, Asocijacija studenata Srebrenice, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

I kad me pitate čime treba da se bavi ova Regionalna komisija, da li ponašanjem pojedinaca ili institucija (...) Pa to je neodvojivo. Mi moramo shvatiti da je zločin vrlo sofisticiran proces u kojem imate ideale, projektante, ideologe, podstrekače, izvršioce (Amir Kulaglič iz Srebrenice, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

REKOM treba da se bavi postupcima pojedinaca ili i djelovanjem institucija, (...) od vojnih, civilna zaštita, MUP, općine (...) Svi oni ljudi koji su pobijeni bez obzira s koje strane dolazili, civilna zaštita je bila ta koja je odvozila posmrtnu ostataka. Znači, tu ćemo dobiti ujedno i one ljude, odnosno i pojedince koji su odgovorni i koji bar nam mogu pomoći u otkrivanju masovnih grobnica. (Hiba Ramić, Fondacija Mezarje, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

REKOM treba imati neposrednu saradnju s pravosudnim organima.

Većinu ovih zločina koji su počinjeni na području opštine Zvornik ... Vode se neki sudski procesi. Oni su u toku, ali za većinu tih zločina još niko nije odgovarao (...) Komisija bi, znači, trebala da ima najužu saradnju sa tužilaštvima radi što brže dostave, da kažem tako, podataka, činjenica o ratnim zločinima. (Mevludin Lupić, Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica općine Zvornik, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Parlamenti u regionu trebaju donijeti zakonske odluke o korištenju činjenica koje REKOM bude utvrdio, kao dokaza u sudskim postupcima.

Mi ćemo u ovim konsultacijama morati voditi računa (...) da li ono što ova komisija utvrdi kao činjenicu se može koristiti kao dokaz pred nadležnim sudovima? (...) To bi možda iziskivalo da kod donošenja odluka od strane parlamenata ovih država se donese i odluka, jer time bi se možda dopunio ZKP [Zakon o krivičnom postupku], da ono što utvrdi komisija se može koristiti kao dokaz. (Vehid Šehić, Forum građana Tuzle, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

REKOM treba imati tri cilja: utvrđivanje činjenica, verifikacija činjenica, tumačenje činjenica.

Zašto se ova naša komisija treba da zove regionalna komisija za utvrđivanje činjenica? Često puta neko kaže zašto to nije regionalna komisija za utvrđivanje istine. Istina je relativna i svako od nas ima vlastitu percepciju istine. Kad je u pitanju Bosna i Hercegovina ovdje imaju najmanje 3 istine (...) bošnjačka, srpska i hrvatska, (...) Ja sam skloniji da ovo ostane regionalna komisija za utvrđivanje činjenica. Drugo, ova komisija ne bi samo trebala (...) ostati na nivou utvrđivanja činjenica, jer mnoge činjenice su već utvrđene (...) tako da bi ova komisija morala raditi i na verifikaciji već utvrđenih činjenica, pogotovo ako se radi o pravnim, činjenice koje su utvrdile relevantne sudske institucije u jednom nepristrasnom sudskom postupku. Treća stvar čime bi se trebala baviti ova komisija jeste pravilno tumačenje utvrđenih činjenica. (Amir Kulagić iz Srebrenice, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

REKOM treba započeti svoje istrage od 1990. godine.

Ja predlažem, znači, da uzmemo period od '90. godine. (Hiba Ramić, Fondacija Mezarje, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Žrtve očekuju da u nadležnosti REKOM-a bude iniciranje programa reparacija.

Trebalo bi se dotaći pitanje kada je u pitanju program REKOM-a, a to je pitanje reparacije za žrtve. (Mustafa Muharemović, Medžlis Islamske zajednice u Zvorniku, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Moramo dati svoj doprinos da ovo ubrzamo da bi upravo te žrtve doživjele satisfakciju. A satisfakcija znači dobiti informaciju, sahraniti svoje najmilije, imati mjesto gdje možeš otići da na jedan pristojan i dostojanstven način suočiš se, možda, i sam sa sobom, je li, suočiš se sa svojim morama, sa svojim teškim snovima. (Amir Kulagić iz Srebrenice, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Saznavanjem činjenica o zločinima iz prošlosti spriječiće se njihovo ponavljanje.

Ali, molim vas, kad je u pitanju prošlost, mi moramo jasno utvrditi šta je se desilo. Pa zašto? Pa da nam se ne ponovi, gospodo. Ako budemo od prošlosti napravili bijelu zastavu po kojoj može pisati ko šta hoće i mahati kako ko hoće, bojim se da će moj sin i vaša djeca, nedaj Bože, biti neke nove žrtve. (Amir Kulagić iz Srebrenice, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)

Mi želimo da mlade ljude, na neki način kroz saznavanje i utvrđivanje pravih činjenica o tome šta se desilo damo da preuzmu odgovornost za budućnost (Alma Mašić. Inicijativa mladih za ljudska prava, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zvornik, BiH, 18. jul 2007.)